

Pielęgniarki onkologiczne – XXI wiek Refleksje po VIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej dla Pielęgniarek Onkologicznych w Pisz

Barbara Czerna

Oncological nurses – XXI century Reflections after VII-th Scientific Conference for oncological nurses in Pisz

Imponujące to było spotkanie. Przede wszystkim dlatego, że poza problemami *stricto* zawodowymi, prezentowanymi na imponująco wysokim poziomie, bardzo dużo miejsca poświęcono zagadnieniom związanym z komunikacją z pacjentem i problematyką etyczną. Te dwie grupy tematów prezentowane były na szalenie wysokim poziomie. Jest to przejaw potrzeby wglądu środowiska pielęgniarek onkologicznych we własne motywacje, możliwości i potrzeby psychiczne.

Edyta Stein – jedna z najwybitniejszych postaci współczesnej filozofii i błogosławiona Kościoła Katolickiego – nauczała przez wiele lat etyki we wrocławskiej szkole dla pielęgniarek. Dla swoich słuchaczek napisała tekst pod tytułem: „Typowy zawód kobiecy”. Tekst ten nie ma wydźwięku feministycznego i pokazuje jak pozytywne cechy osobowości, kojarzone w naszej kulturze z kobiecą naturą, sprawiają, iż to właśnie kobiety mają wyjątkowe predyspozycje do zajmowania się pielęgniarstwem. Jedną z istotnych konstatacji jest wskazanie, że przeznaczona do macierzyństwa kobieta rozwija w sobie od początku swojej społecznej edukacji umiejętności opiekuńcze.

Nie można być dobrym opiekunem, jeśli nie ma się rozwiniętej empatii – wrażliwości na potrzeby osób słabszych. Na tej podstawie emocjonalnej kształtuje się trwałe poczucie powinności, by opiekować się tymi, którzy tego wymagają.

Z tego poczucia powinności wyrasta *dojrzała świadomość moralna*. Na spotkaniu w Pisz w sposób niezwykle dojrzały i samoświadomy prezentowano analizy dylematów moralnych pielęgniarek onkologicznych i sytuacji, z których nie ma satysfakcjonującego wyjścia.

To środowisko SIEBIE CIEKAWIE. Świadczą o tym znakomite prace badawcze na temat postaw pielęgniarek wobec eutanazji. Wystąpienie mgr Marzeny Pyk, zachodzące się od zdania: „Odchodzenie w zaświaty potwornieje”, było pasjonującą prezentacją głębokiej wiedzy o historycznym i współczesnym obliczu eutanazji. Ale nie miało by ono takiej głębi i wartości badawczej, gdyby nie zaprezentowane w tym kontekście wyniki badań czteroosobowego zespołu (mgr M. Michno, mgr Marzena Pyk,

mgr Ewa Poborowska, mgr Monika Szymańska-Nowak). Badanie postawy pielęgniarek onkologicznych i osób uczących się tego zawodu wobec eutanazji wykazało ogromne zainteresowanie tym tematem i chęć dyskusji. Za zmianami w prawie na korzyść eutanazji wypowiedziało się 64% badanych, w tym 25% ogółu badanych wypowiedziało się zdecydowanie za takimi zmianami. Zdaniem autorów jest to wynik bardzo niepokojący.

W przypadku zawodu pielęgniarki indywidualny profil wartości kształtowany jest poprzez wrażliwość i poczucie powinności. Mniej ważne dla tego zawodu są wszelkie formy mniej lub bardziej oficjalnej, pisanej kodyfikacji. Kodyfikacja ta jednak – zarówno prawna jak i środowiskowa, a także obyczajowa – jest niezbędna. Dotyczy to zarówno codziennej działalności zawodowej pielęgniarek, jak i nauczania młodych adeptek tego zawodu. Stąd niezwykle interesujący był wykład Teresy Kankiewicz z warszawskiego Centrum Onkologii na temat systemu wartości pielęgniarek onkologicznych. Autorka wykazała się imponującą wiedzą ogólną w zakresie aksjologii i starannie przeprowadziła badanie pozwalające zidentyfikować profil wartości dominujących w środowisku pielęgniarek onkologicznych. Niewątpliwie wyniki są zaskakujące: najważniejsza jest możliwość kierowania innymi, równowaga wewnętrzna oraz wolność. Takie preferencje wskazują na zaskakująco niski poziom konformizmu w tej grupie.

Bardzo ciekawe były prace Samodzielnej Pracowni Pielęgniarstwa Chirurgicznego Akademii Medycznej w Gdańsku. Dr Janina Książek z tej właśnie pracowni badała na przykład miejsce wsparcia psychicznego w procesie pielęgnowania pacjenta z chorobą nowotworową. Z badań wynika, że wsparcie psychiczne nie jest traktowane jako ważny element pielęgnacji osoby chorej na raka.

Ważne w programie tego zjazdu były prace dotyczące kondycji psychicznej i społecznej pielęgniarek onkologicznych. Z badań prezentowanych na konferencji wynika, że największymi obciążeniami psychicznymi w pracy pielęgniarek onkologicznych są niskie dochody, nadmierna biurokracja i wadliwa organizacja pracy. Najmniej obciążające są kontakty z pacjentami, współpraca z zespołem

pielęgniarskim i współpraca z lekarzami. Wypalenie zawodowe pielęgniarek onkologicznych było tematem prac badawczych przeprowadzonych w Świętokrzyskim Centrum Onkologii. Większość badanych wiąże wypalenie zawodowe z niewystarczającym przygotowaniem psychologicznym pielęgniarek.

Większość prezentowanych w Pieszcu prac świadczy o głęboko humanistycznym podejściu pielęgniarek do wykonywanej przez nie pracy. Ale nie tylko – tematyka prac dowodzi, że jest to środowisko nastawione na poważną autorefleksję i nie stroniącą od wglądu. Być może jest to ważne etyczne przesłanie dla wszystkich, którzy zajmują się chorymi na raka.

Etyka pielęgniarska jest etyką ekskluzywną, elitarną. W tym zawodzie trzeba precyzyjnie odróżnić leczenie, należące przede wszystkim do zawodowych obowiązków lekarza, od pielęgnowania, które leży w zakresie obowiązków pielęgniarki. Pielęgniarstwo onkologiczne jest tu dziedziną szczególną i odrębną. Wymaga się od osób tego zawodu nie tylko bardzo wysokich kwalifikacji, koniecznych dla uczestnictwa w procesie leczenia, ale także umiejętności pielęgnowania ciała osoby cierpiącej i duszy osoby przerażonej – pielęgnowania nadziei.

Dr Barbara Czerna
Warszawa